

Sygn. akt IV KK 731/21

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Plóciennik

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 27 stycznia 2022 r.,
sprawy z wniosku I. K., S. K. i D. Z.
z o odszkodowanie i zadośćuczynienie
z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawców,
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. akt II AKa [...],
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w T.
z dnia 19 stycznia 2021 r., sygn. akt II Ko [...],

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć wnioskodawców kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 19 stycznia 2021 r., sygn. akt II Ko [...], zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawców: I. K., S. K. i D. Z. po 42.335,66 zł z tytułu odszkodowania oraz po 27.050 zł z tytułu – łącznie po 69.385,66 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od daty prawomocności wyroku (pkt I wyroku); w pkt II w pozostałym zakresie wniosek oddalił.

Apelację w sprawie wniósł pełnomocnik wnioskodawców, który w zakresie zadośćuczynienia wyżej wymienionemu wyrokowi zarzucił:

„1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść skutkującą niewłaściwym uznaniem, że w okolicznościach niniejszej sprawy sumą adekwatną i proporcjonalną zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. wynikłą z niesłusznego skazania wyrokiem Sądu Rejonowego w D. z dnia 20 września 1979 roku, sygn. akt II K [...] utrzymanego w mocy wyrokiem byłego Sądu Wojewódzkiego w T. z dnia 19 listopada 1979 roku, sygn. akt II Kr [...] jest kwota 81.150,00 zł, pomimo iż jest to kwota niewspółmierna do rozmiaru doznanych przez niego krzywd i cierpień, ich intensywności i nieodwracalnego charakteru, zaś względy te przemawiają za zasądzeniem na rzecz wnioskodawców wyższej kwoty zadośćuczynienia,

2. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia tj. art. 410 k.p.k. poprzez pominięcie i nieuwzględnienie we właściwy sposób wszystkich istotnych okoliczności, wynikających z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, które miały wpływ na wymiar krzywd J. K., a w konsekwencji na wysokość zadośćuczynienia, a zwłaszcza długiego okresu pozbawienia wolności, warunków, w jakich odbywał (nieprzerwanie od 21 maja 1979 roku do 12 listopada 1980 roku, tj. przez 541 dni) izolację, sposobu w jaki był traktowany, negatywnego wpływu tych wydarzeń na jego stan zdrowia psychicznego i fizycznego,

3. obrazę przepisu art. 7 k.p.k. polegającą na dowolnej ocenie dowodów i wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w postaci zeznań wnioskodawczynie D.Z., wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniemi wiedzy, poprzez błędne uznanie, iż nie dają one pozytywnych dla wnioskodawców ustaleń odnośnie dochodzonego zadośćuczynienia, w zakresie w jakim wnioskodawczynie wskazała na rzeczywiste warunki, w jakich karę odbywał J. K., podczas gdy ww. mają istotne znaczenie dla ustalenia faktów w sprawie.

Z ostrożności procesowej:

4. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 448 k.c. w zw. art. 552 § 1 k.p.k. poprzez ich błędną wykładnię i niewskazanie, w jaki

sposób i na jakiej podstawie Sąd meriti ustalił wysokość zadośćuczynienia w kwocie 81.150,00 zł na rzecz wnioskodawców.”

Na zasadzie art. 427 § 2 oraz art. 438 § 1 a) i 2 k.p.k., w zakresie odszkodowania wyżej wymienionemu wyrokowi zarzucił:

„1. obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa) w zw. z art. 552 § 1 k.p.k., art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez błędną wykładnię skutkującą uznaniem, że należne odszkodowanie stanowiące wynagrodzenie, jakiego podczas pozbawienia wolności w okresie od 21 maja 1979 roku do 12 listopada 1980 roku nie uzyskał J. K., należy pomniejszyć o koszty utrzymania, czyli o 1/2 z uwagi na to, że w ocenie Sądu pierwszej instancji na wolności J. K. zaoszczędziłby jedynie 50% tego wynagrodzenia, co przeczy zasadzie pełnej kompensacji szkody, zgodnie z którą odszkodowanie powinno stanowić kwotę będącą pełnym naprawieniem doznanej przez niego szkody (100% uzyskanego wynagrodzenia),

2. art. 322 k.p.c., przez jego brak zastosowania i polegający na przyjęciu, że wysokość odszkodowania wynosi 127.007,00 zł i zdaniem Sądu w sprawie wyłączona jest możliwość dochodzenia odszkodowania w pełnym zakresie wskazanym we wniosku odnośnie wynagrodzenia z tytułu pracy J. K. jako pracownik fizyczny („z uwagi na charakter wykonywanej pracy”), odszkodowania za paczki żywnościowe i higieniczne oraz za zarekwirowanie posiadanej broni palnej i amunicji, podczas gdy w ocenie wnioskodawców na potrzeby szacowania tego odszkodowania należy przyjąć wynagrodzenie w pełnym zakresie, gdyż to właśnie ze względu na izolację i urągające ludzkiej godności warunki w więzieniu (odnośnie odszkodowania wynagrodzenia za pracę oraz paczki), a także w świetle okoliczności faktycznych i prawnych (broń palna i amunicja) zasadnym jest twierdzenie, że wnioskodawcy uprawnieni są do odszkodowania w pełnym wymiarze.”

W konkluzji pełnomocnik wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawców:

- odszkodowania w dalszej kwocie 131.598,00 zł oraz zadośćuczynienia w dodatkowej kwocie 3.128.191,11 zł - za szkodę i krzywdę doznaną na skutek niesłusznego skazania J. K. wyrokiem Sądu Rejonowego w D. z dnia 20 września 1979 roku, sygn. akt II K [...], utrzymanym w mocy wyrokiem byłego Sądu Wojewódzkiego w T. z dnia 19 listopada 1979 roku, sygn. akt II Kr [...], w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, ewentualnie

2. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z dnia 23 czerwca 2021 r., sygn. II AKa [...]:

I. zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że kwotę odszkodowania dla każdego wnioskodawcy podwyższył do 57.232,19 zł i w miejsce kwoty 69.385,66 zł wpisał kwotę 84.282,19 zł.;

II. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok w pozostałej części.

Pełnomocnik wnioskodawców zaskarżył kasacją wyrok Sądu Apelacyjnego w części utrzymującej w mocy orzeczenie Sądu pierwszej instancji i zarzucił:

„1. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez sąd odwoławczy nieprawidłowej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień sądu I-instancji, dotyczących zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia, co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu sądu I-instancji i braku zasądzenia dalszej kwoty zadośćuczynienia, podczas gdy okoliczności sprawy, przyczyny pozbawienia wolności, warunki przebywania w izolacji, represje, skala maltretowania i stopień katowania, jakich doświadczył J. K. w trakcie uwięzienia, nie uzasadniają twierdzenia Sądu odwoławczego, iż Sąd I instancji w tym zakresie wziął pod

uwagę wszystkie okoliczności, w sytuacji gdy Skarżący prawidłowo wykazali, iż rozumowanie Sądu I instancji odnośnie nieprawidłowej oceny ww. zakresu represji było błędne,

2. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2018, poz. 2099), które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez sąd odwoławczy dalszej kwoty zadośćuczynienia, pomimo wykazania podstaw do jego zasądzenia, w sytuacji gdy zastosowany przez sąd odwoławczy oraz przyjęty przez Sąd I instancji sposób miarkowania przedmiotowej kwoty zadośćuczynienia odbiegał w rażący sposób od zasadnych w tym wypadku reguł, a całokształt okoliczności sprawy przemawia za zasądzeniem na rzecz Skarżących wyższej kwoty zadośćuczynienia,

3. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. art. 322 k.p.c., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez sąd odwoławczy dalszej kwoty odszkodowania w zakresie zwrotu kosztów wynagrodzenia w miejscu izolacji, kosztów przygotowania paczek oraz zarekwirowania broni palnej, pomimo wykazania podstaw do jego zasądzenia, gdyż to właśnie ze względu na związek przyczynowy pomiędzy izolacją J. K. a doznaną przez niego szkodą w ww. zakresie należy dojść do wniosku, że ww. doprowadziło do błędnie przyjętej podstawy i sposobu wyliczenia.”

W konsekwencji tych zarzutów skarżący wniósł o:

- uchylenie wyroku Sądu II instancji w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu oraz zasądzenie dalszych dochodzonych kwot, tj.:
- odszkodowania w dalszej kwocie 86.908,41 zł oraz zadośćuczynienia w dodatkowej kwocie 3.128.191,11 zł — za szkodę i krzywdę doznaną na skutek niesłusznego skazania J. K. wyrokiem Sądu Rejonowego w D. z dnia 20 września 1979 roku, sygn. akt II K [...], utrzymanego w mocy wyrokiem byłego Sądu

Wojewódzkiego w T. z dnia 19 listopada 1979 roku, sygn. akt II Kr [...], w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona przez pełnomocnika wnioskodawców kasacja jest oczywiście bezzasadna, co pozwoliło na jej oddalenie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Przed odniesieniem się do treści podniesionych zarzutów zwrócić należy uwagę na kuriozalny charakter wniosków kasacyjnych. O ile domaganie się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do rozpoznania Sądowi odwoławczemu, choć nietrafne, znajduje podstawę w przepisach procesowych, o tyle żądanie zmiany wyroku i zasądzenia na rzecz wnioskodawców stosownych kwot z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia pozostaje w oczywistej sprzeczności z treścią art. 537 § 1 k.p.k., który nie przewiduje możliwości wydawania przez Sąd Najwyższy orzeczeń reformatoryjnych o wskazanym charakterze. Na dodatek Autorka kasacji domaga się jednocześnie uchylenia skarżonego wyroku i jego zmiany przez zasądzenie stosownych kwot, co czyni tak sformułowany wniosek wewnętrznie sprzecznym.

Lektura orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...] nie daje podstaw do uznania, iż wydany w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie wyrok obarczony jest rażącym naruszeniem prawa, które mogłoby mieć istotny wpływ na jego treść. Rozpoznając podniesione w apelacji zarzuty, Sąd odwoławczy nie znalazł podstaw do uwzględnienia tych, dotyczących wysokości zasądzzonego na rzecz wnioskodawców zadośćuczynienia, w szczególności nie dopatrzył się po stronie Sądu pierwszej instancji ani błędu w ustaleniach faktycznych, ani też naruszeń podniesionych w apelacji przepisów. Uwadze Sądu nie uszły takie okoliczności jak ograniczenie kontaktu z osobami bliskimi, brak możliwości uczestniczenia w życiu

społecznym, pogorszenie stanu zdrowia, represje w toku postępowania karnego i odbywania kary, niehumanitarne warunki w jakich przebywał osadzony, kontakty z osadzonymi – osobami ze środowiska przestępczego w trakcie pobytu w areszcie śledczym, a potem zakładzie karnym. Wymienione okoliczności zostały uwzględnione w ramach badania rozmiaru krzywdy i miały znaczenie przy ustalaniu wysokości odpowiedniego zadośćuczynienia. Sąd odwoławczy w pełni przychylił się do argumentacji poczynionej w tym zakresie przez Sąd Okręgowy, uznając, iż jest ona prawidłowa i pełna, także co do oceny zeznań D. Z. odnoszących się do warunków, w jakich odbywał karę pozbawienia wolności jej ojciec (nie bagatelizując cierpień J. K., Sąd zauważył, iż w sprawie – mając na uwadze okoliczności związane z unieważnieniem wyroku – nie zaistniały żadne szczególne okoliczności uzasadniające ponadstandardowe dla takich przypadków zadośćuczynienie).

Konkludując, w realiach rozpoznawanej sprawy Sąd wskazał, z jakich jego ustaleń wynika zasądzona kwota zadośćuczynienia, a Sąd Apelacyjny w pełni to stanowisko zaakceptował i uznał za własne, dzieląc w całości argumentację Sądu Okręgowego. Podniesiony w tym zakresie zarzut obrazy art. 7 k.p.k. w zw. z art. 433 k.p.k., jak również art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (zarzut z pkt 1 i 2 kasacji) jawi się więc jako oczywiście bezzasadny. Warto zauważyć, że w kasacji wskazano na obrazę całego art. 433 k.p.k., nie wiadomo więc, czy skarżącemu chodzi o zaniechanie rozpoznania sprawy poza granicami środka odwoławczego, czy też zaniechanie odniesienia się do podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Uzasadnienie nadzwyczajnego środka zaskarżenia zdaje się wskazywać na zaistnienie obrazy art. 433 § 2 k.p.k., jednak ograniczenie się do powtórzenia w uzasadnieniu kasacji ogólnikowych stwierdzeń zawartych w uzasadnieniu zwykłego środka zaskarżenia nie może prowadzić do uznania omawianego zarzutu kasacyjnego za trafny. Zarzut ten, całkowicie nietrafnie, został połączony z obrazą art. 7 k.p.k. mimo, iż Sąd Apelacyjny w zakresie rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu nie prowadził postępowania dowodowego, nie oceniał na nowo dowodów, a w konsekwencji nie czynił nowych ustaleń faktycznych, nie mógł więc naruszyć zasady swobodnej oceny dowodów, natomiast do zarzutu apelacyjnego obrazy art.

7 k.p.k. prawidłowo odniósł się w uzasadnieniu swojego wyroku. Zarzut obraży art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w kontekście kwestii zadośćuczynienia jest całkowicie nietrafny, ponieważ Sąd nie stosował tego przepisu, nie dokonywał jego wykładni, a rozstrzygnięcie w tym przedmiocie było konsekwencją podzielenia dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, a ewentualny błąd w tej mierze nie może w świetle art. 523 § 1 k.p.k. stanowić bezpośredniego zarzutu kasacyjnego.

Niezasadny jest także zarzut z pkt 3 kasacji. Skarżący nie tylko nie wskazał jakich konkretnie uchybień w tym zakresie miałyby dopuścić się Sądy obu instancji, ale jednocześnie nie wykazał, aby postępowanie Sądu odwoławczego, który dokonywał weryfikacji oceny dowodów przeprowadzonej przez Sąd pierwszej instancji, było błędne. Zarzut obraży art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 322 k.p.c. jest de facto powtórzeniem zarzutów apelacyjnych, do których, wbrew twierdzeniom pełnomocnika, Sąd odwoławczy się odniósł, w pełni podzielając stanowisko Sądu pierwszej instancji co do kwestii zasądzenia odszkodowania za pracę w trakcie osadzenia, nieprzyznania kosztów żywności i artykułów higienicznych, czy nieprzyznania odszkodowania za zarekwirowaną broń palną i amunicję. Zarzut ten w swojej istocie zmierza do ponownej weryfikacji wysokości przyznanego odszkodowania i jest niczym innym jak polemiką z dokonanymi w sprawie ustaleniami.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.